

ETKİN ÖĞRENME VE ÇOKLU ZEKÂ KURAMI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

A STUDY ON EFFECTIVE LEARNING AND MULTIPLE INTELLIGENCE THEORY

Salih KANAL

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, kanallar77@gmail.com
Hatay/Türkiye, 0000-0003-2068-6583

Yasemin KANAL

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, yaseminkanal30@gmail.com
Hatay/Türkiye, 0000-0003-4536-1320

ÖZET

Bu çalışmada etkin ve etkili öğrenme yöntemleri ve çoklu zekâ kuramı incelenmektedir. Ayrıca çoklu zekâ kuramının okullarda uygulanmasının önemine açıklık getirilmeye çalışılmaktadır. Günümüzde öğrenme yöntemleri çeşitleri çeşitli değişimler geçmiş yenilenmiş hatta dijitalleştiği görülmektedir. Geleneksel öğrenme yöntemleri ülkemizde hala kullanılmaktadır. Ezberciliğe yol açan yöntemler, bilgiyi içselleştirmeyen yöntemler olarak görülmektedir. Öğrendiklerini günlük yaşamlarında ve iş alanlarında kullanma sorunu ile öğrenciler karşılaşmaktadır. Öğrenilenler kısa sürede yerini yenilerine bırakmak zorunda kalmaktadır. Bireyin öğrenen ve kendini yenileyen bir insan olması gerekmektedir. Kişiler konuları öğrenme yeri ezberleyen bir sistem içinde büyütülmektedir. Ezberi yapılan bilgiler çabuk unutulmaktadır. Tüm bu sayılan nedenler bir problemi meydana getiren sebepler arasında bulunmaktadır. Bu bağlamda yeni eğitim öğretim yöntemlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Kısaca anlatmak gerekirse öğrenmeyi öğreten yeni yöntemlere gereksinim vardır. Bu bakış açısına uygun olarak H. Gardner'in Çoklu Zekâ kuramından esinlenip zekâ ve etkili öğrenme, etkili düşünme becerisini ve ilişkisini uygulamaya yönelik yönler incelenmekte olup ve çoklu zekâ ile öğrenci performansının değerlendirilmesinde deneyim yolu ile gelişebileceği ileri sürülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çoklu Zekâ, Etkili Öğrenme Prensipleri, Bilişsel Stiller

ABSTRACT

In this study, effective and effective learning methods and multiple intelligence theory are examined. In addition, the importance of applying the theory of multiple intelligences in schools is tried to be clarified. Today, it is seen that the types of learning methods have undergone various changes, renewed, even digitalized. Traditional learning methods are still used in our country. Methods that lead to rote learning are seen as methods that do not internalize knowledge. Students face the problem of using what they have learned in their daily lives and business areas. What has been learned has to be replaced by new ones in a short time. The individual must be a person who learns and renews himself. People are brought up in a system that memorizes the place to learn the subjects. Memorized information is quickly forgotten. All these reasons are among the reasons that create a problem. In this context, new education and training methods are needed. To put it briefly, there is a need for new methods that teach how to learn. In accordance with this point of view, inspired

by H. Gardner's theory of Multiple Intelligences, aspects of applying intelligence and effective learning, effective thinking skills and their relationship are examined, and it is suggested that the evaluation of multiple intelligences and student performance can be improved through experience.

Keywords: Multiple Intelligences, Effective Learning Principles, Cognitive Styles

GİRİŞ

Öğrenme sürecinde bireyin yapamadıklarından ziyade yapabileceklerinin vurgulanması önemlidir. Öğretmenin farklı yolları vardır. Etkili bir öğrenme ortamında asıl amaç, sanki bir şey yapıyormuş gibi öğrenmeye odaklanmaktır. Eğitimde klasik bakış açısı öğrenme etkinlikleri ele alındığında, bazı ince detaylar barındıran, dikkat çeken objeleri ortaya çıkartıp performans artışı hedeflendiği, görülmektedir. Etkili öğrenme şartlarında ise kişinin odak noktasını tersine çevirip bir cihaz yardımı ile genişletircesine temel hedefin öğrenme olduğu ileri sürülmektedir (Herron, 1999, s. 1364)Öğrenmenin uzun bir tarihi vardır. Dewey'in 1930'lardaki "yansıtıcı düşünmesinden, 1960'ların Bruner'in "keşfederek öğretme" yöntemine kadar uzanmaktadır. Eğitimin temeli, öğrenenin bunun yerine öğrenme sürecine katılması gerçeğine dayanmaktadır. Sözlü anlatım gibi öğretmen merkezli öğretim yöntemlerinin, bilgiyi öğrenciye tamamen düzenli bir şekilde aktarma avantajına sahip olduğu iddia edilmezken. Bilgiyi öğrenme, keşfetme ve uygulama yani bilgiyi benimseme, sentez ve problem çözme gibi üst düzey bilişsel becerilerin geliştirilmesinde daha etkilidir. Etkili öğrenme ve öğrenci merkezli eğitim ve öğretim yöntemleri Türkiye'de olduğu kadar batı ülkelerinde de önem kazanmaktadır.

Etkili öğrenme, en kısa tanımıyla, öğrenenin söyleneni dinlemek dışında yaptığı her şeydir (Panitz, 1996). Etkili öğrenme, öğrencilerin sahip olduğu ve bir ölçüde kontrol ettiği öğrenme tekniklerinin kullanıldığı, öğrenme deneyimlerinin açık uçlu olduğu ve öğrenme deneyimi öğrenci tarafından aktif olarak katılır ve oluşturulur (Paulson ve Faust, 2003). Etkili öğrenme, öğrencinin eski bilgi ve deneyimlerin üzerine yeni fikirler inşa ettiği aktif bir süreç olarak tanımlanabilir (Kyriacou, 1972, s.45).

Süreç, üç alanda klasik öğrenme ortamından farklıdır. Klasik öğrenme kuramında bilgi, hareketsiz, iletilbilir ve dinamiktir (Reeves, 1997). Etkili öğrenmede, bilginin öğretmenden öğrenciye aktarılamayacağı, ancak aktarılabilirliği savunulmaktadır Belirli bir tecrübeden çıkarılacak anlamın kişiye özel olduğunu ve eğer birey bir tartışmaya katılır ya da sorunu çözerken kişiyle sosyal olarak ilgilenildiğinde bilginin yukarı bir ivmeyle genişleyeceği belirtilmektedir (Meriam & Caffarella, 1999). Öğrenme bu durumda kişiselleştirilmiş olmaktadır.

Unutulmamalıdır ki, bireylerin düşünme biçimleri aynı değildir. "Çoklu Zekâ Kuramı", Harvard Üniversitesi'nden bir Profesör tarafından "Çoklu Zekâ" olarak tanımlanmaktadır. Howard Gardner bu değişimleri ve farkları "Multiple Intelligence" olarak tanımladığı "Çoklu Zekâ Kuramı" ile açıklamaktadır.

ÇOKLU ZEKÂ KURAMI

Zekanın birden fazla bileşenden oluştuğu teorisinin temelinde Gardner biyolojik ve kültürel boyutların olduğuna savunmaktadır. Beyinde farklı öğrenme biçimleri olduğunu düşünmektedir. Zekâ kültürle, zekâ türleri ve davranış kalıplarıyla ilgilidir ve kültürlerin değer verdiği zekâ

çeşitlerinin ve davranış türlerinin ise daha fazla geliştiği ileri sürülen konular arasında gelmektedir. Zekanın dört kriteri, sembollerin varlığı, kültürün değeri, mal veya hizmet üretme yeteneği ve problem çözebilmesidir (Bellenka, 1997). Zekâ sorusu Gardnerin modeli tarafından daha fazla anlamlandırılmıştır. Geleneksel zekâ yaklaşımı, öğrenciyi ortak bir ölçüte göre değerlendirmede kolaylık açısından faydalı iken, öğrencinin güçlü ve zayıf yönlerini keşfetmede yardımcı olmamaktadır Gardner (1993). Bir etkinliğin birkaç zekâ bileşeninin birleşimi olduğunu ve zekanın birbirinden bağımsız işleyen sekiz bileşeni olduğunu belirtir. Çoklu Zekâ Kuramında sekiz tür zekâ bulunmaktadır.

1. Sözel / Dil Zekâsı (verbal/linguistic),
2. Mantık / Matematiksel zekâ (logical /mathematical intelligence),
3. Görsel / Uzamsal zekâ (visual/ spatial intelligence),
4. Bedensel / Kinestetik zekâ (bodily/ kinesthetic intelligence),
5. Müzik / Ritim zekâsı (musical/ rythmic intelligence),
6. Sosyal zekâ (interpersonal intelligence),
7. Özedönük zekâ (intrapersonal intelligence),
8. Doğa zekâsı (naturalist intelligence).

Sözel/Dil zekâsı

Sözcük zekâsı, bir dilin temel işlemlerini açık bir şekilde kullanabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Okuma, yazma, dinleme ve konuşma ile iletişim kurmanın bu zekanın en belirgin özelliği olduğunu söylemektedir. Sözel/dil zekâsının kullanılması yardımcı olmaktadır. Ön bilgi ve anlama ile yeni bilgi arasında bağlantı kurmaktadır. Dil kullanımı, sözel zekanın yardımıyla farklı şekillerde geliştirilebilir. Dil gelişiminin başlangıcında çocuk, görüntüleri, sesleri ve dokunmayı kullanmaktadır. Kelimeler soyut akıl yürütme ile zenginleştirilir, Sesleri ve duyuları özel kalıplarda kullanma becerisi, birey için dil gelişiminin en yüksek noktasıdır. Sözel zekanın değeri okuma, dil sanatları ile ölçülmesinden gelmektedir. Bu tür zekaya okullarda çok değer verildiği ve alınan bireysel olarak algılanması olarak kabul edildiği iddia edilmektedir. (Bellenka, 1997). Zekâ araştırmacılarına göre insanlar konuşma yeteneği ile doğmaktadır. Sözel zekâ, dil ile yapılan her türlü işle ilgili görülmektedir. Okuma, yazma, seyirci önünde konuşma ve bir arkadaşla sohbet etme yeteneği, gibi şeyler bu kavrama ait örneklerdir. (Morgan, 1996).

Mantık/Matematik zekâsı.

Zekâ, sayılar ve muhakeme olarak tanımlanmaktadır. Soyut problemleri çözmek, ilgili kavram ve düşünceler arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamak veya benzer yönleri aramak, zekanın tanımlandığı şeylerden bazılarıdır. Bilimsel hipotezleri sınıflandırma, öngörü, önceliklendirme ve neden-sonuç ilişkisini anlama becerileri mantıksal/matematiksel zekanın içinde yer alır. Bilimde, sosyal alanda, edebiyatta ve daha birçok alanda kelime kullanımı okuma, yaratma, yabancı dil öğrenme, maket yapma, interneti kullanma ve nota öğrenme şeklinde pratiğe yansımaktadır. Küçük çocuklar somut işlemlerle uğraşırken ve bire bir eşleştirmeyi kavrarken, matematiğin kullanımı başlamaktadır. Birçok

okul programında soyut kavramlar ve semboller, analiz ve yaklaşık hesaplama öğretilerek aktif öğrenme ihtiyacı vurgulanmaktadır.

Görsel/Uzaysal Zekâ

Şekli, rengi, formu ve dokunmayı "akıl gözü" ile görme yeteneğinin görsel/uzaysal zekanın bir parçası olduğu söylenmektedir. Zekâ, duyuusal-motor algının keskinleşmesiyle başlamaktadır. Görsel/uzaysal zekâ geliştikçe, Rengi, şekli, formu, dokunma, derinlik, boyut ve bunlar arasındaki ilişkiler el-göz koordinasyonu ve ince motor kontrolü ile kişinin çeşitli ortamlarda algılanan şekil ve renkleri yeniden yaratma yeteneği de gelişmektedir. Zihnindeki görüntüler ressam, heykeltıraş, mimar ve grafik tasarımcı gibi mesleklerin uygulayıcıları yarattıkları veya geliştirdikleri yeni nesnelere aktarılmaktadır. Daha önce hiç yapılmamış bir şeyi yapmak ve icat etmek bu zekâ tipinin özelliklerinden bazılarıdır. Öğrenmenin uzamsal yönü, bir nesnenin başka bir nesneyle ilişkisi ile ilgilidir. Ne olduğunu bilme yeteneği burada kişinin yaşam ortamını dolduran nesnelere ilişkisi ve bir yerden başka bir yere kolayca gidebilmesi bu zekâ tipinin özellikleri olarak gösterilmektedir.

Bedensel / Kinestetik Zekâ.

Tüm bedensel hareketler ve ellerin hareketleri bu zekâ türüyle ilişkilidir. Vücut hareketlerini kontrol edip yorumlamaya, fiziksel nesnelere ilgilenmeye, zihin ve beden arasında bir uyum yaratmaya olanak sağladığı iddia edilmektedir. Zekanın gelişimi atletik olanlarla sınırlı değildir. Gelişimin herhangi bir aşamasında motor hareketleri edinme ve geliştirme yeteneği bu zekanın özelliklerinden biridir. Bir cerrahın ne zaman gerçekleştirdiği ince motor kontrolünün olduğu öne sürülür. Açık kalp ameliyatı yapmak veya uçakta pilotun ince ayar yapması bu zekanın gelişmiş olduğunun bir göstergesidir.

Müzik/Ritim Zekâsı

Zekanın ton, ritim ve tonu ayırt ettiği belirtilmektedir. Müzikal bir kalıba duygusal olarak tepki verme yeteneği ile başladığı öne sürülmektedir. Öğrenciler müziğin farkına vardığında zekanın temelleri gelişmektedir. Müzik zekâsı devam eder öğrenciler çalmayı ve daha karmaşık besteler yapmayı öğrendikçe gelişirler. Müzik, ritim, ses ve titreşimin insanlar üzerindeki etkisinin diğer tüm zekâ türlerinden daha güçlü olduğu söylenir. Ruh halini değiştirmenin etkisi buna bir örnektir. Bu zekâ ister doğal ister insan tarafından yaratılmış olsun, tüm ses ve titreşim dünyasıyla ilgilidir. Bu zekâ türünün müzik ve ritimden oluşması nedeniyle işitsel olarak da adlandırılabilceği ileri sürülmektedir. (Bellenka, 1997; Bumen, 2004).

Sosyal Zekâ

Başkalarını anlama ve onlarla etkileşim kurma kapasitesi sosyal zekâ olarak bilinmektedir. Bu zekâ özelliği, çevresindeki yetişkinlerin zihinsel durumlarına dikkat eden ve farklı zihinsel durumlara duyarlı olan çocuklarda görülmektedir. Bir yetişkinin okuma ve yorumlama yeteneği başkalarının gizli eğilimleri, karmaşık bir kişilerarası beceri olarak tanımlanmaktadır. Sözlü ve sözsüz iletişim becerileri, iş birliği becerileri, çatışma yönetimi, müzakere becerileri, güven, haysiyet, liderlik ve başkalarını motive etme yeteneği ile ilgili olduğu söylenmektedir. Başkalarının duygularını, korkularını, meraklarını ve inançlarını yargılamadan dinlemek ve onların performanslarını en üst düzeye çıkarmasına yardımcı olması beklenmektedir. İnsan ilişkileri, diğer insanlarla iş birliği, diğer

insanları tanımak ve onlardan öğrenmek sosyal zekanın ilgi alanlarından bazılarıdır. Zamanın büyük bir kısmının diğer insanlarla çalışmak ve iletişim kurmak için harcandığı düşünülürse, bu zekâ türü bir bakıma türünün en anlaşılırıdır (Bellenka, 1997).

Öze dönük Zekâ

Bu zekâ türü, öz-farkındalık veya öz-farkındalık zekâsı veya kendini tanıma ve kişinin hayatı öğrenmesi için sorumluluk alma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Öz-yönetim düzeyi yüksek insanlar, duygularının sınırlarını anlama ve duygularına göre hareket edebilme ile karakterize edilmektedir. Böyle bir kişi, zamanında düşünebilen, tepki verebilen ve kendini değerlendirebilen biri olarak tasvir edilmektedir (Bellenka, 1997). Gardner, öze dönük zekanın hoş ve acı verici duyguları ayırt etme yeteneğinden daha fazlası olduğunu ve bu ayrımın bir duruma daha fazla dahil olabilme veya durumdan geri çekilebilme becerisine dayandığını savunmaktadır. Bu zekâ türünün öğrencilerin yaşamlarında ve öğrenme aktivitelerinde daha fazla sorumluluk duygusu almalarına yol açtığı söylenmektedir. Gardner, çok az kişinin kendi öğrenme sorumluluğunu üstlendiğini savunmaktadır (Gardner, 1983). Bildiğimiz kadarıyla insan kendi varlığının, düşüncelerinin ve yaptıklarının farkında olan tek varlık olarak bilinmektedir. Bu özelliğin, kişinin kendisinden uzakta, kişinin kendi yansımasından birtakım şeyler öğrenme yeteneği olduğu söylenmektedir (Bellenka, 1997).

Doğa zekâsı

Doğal zekâ, Gardner'ın 1995 yılında yedi orijinal zekaya eklediği sekizinci bir zekâ türü olup, bireyin çevresindeki bitki ve hayvan türlerini algılayıp alt türleri sınıflandırmasıyla ortaya çıktığına dikkat çekmektedir. Bu tür zekanın, çevremizdeki doğaya ilişkin farkındalık, empati ve anlayışla doğrudan ilişkili olduğu söylenmektedir. Bu tür bir zekanın türleri ayırt ettiği, tanıdığı ve sınıflandırdığı ve doğa hakkındaki bilgileri anladığı gösterilmiştir. Farklı çiçekleri ayırt edebilen, farklı hayvanları adlandırabilen veya ayakkabı, araba ve giysi resimlerini ortak kategorilerde gruplayabilen her çocuk veya genç, hırslı bir doğa bilimci olarak aday gösterilmektedir. Botanik ve zooloji, doğal zekanın en büyük alanları arasında kabul edilir, ancak entomoloji, organik kimya, tıp, fotoğrafçılık ve inşaat mühendisliği gibi diğer birçok alanda çalışanlar zamanla gelişmektedir. (Bellenka, 1997). Gardner, doğal zekanın, belirli yerel bitki örtüsünü ve hayvan türlerini tanıyan, doğada başka tutarlı ayrımlar yapan ve bu özelliği avcılık, tarım ve biyoloji bilimlerinde verimli bir şekilde kullanabilen insanlarda bulunduğu inanmaktadır (Gardner, 1994).

Literatür

Sivrikaya (2018) çalışmasında 1983 yılında H. Gardner tarafından türetilen ve birçok eğitimcinin dikkatini çeken Çoklu Zekâ Kuramında, eğitim sürecinde öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması gerektiği fikri benimsenmiştir. Bireysel farklılıkların dikkate alındığı bir eğitim sürecinde, farklı şekillerde öğrenen öğrencilerin varlığının kabul edilmesi, öğretim yöntemlerinin de farklılaşması sonucunu doğurur. Bu teoride sadece nicel ve sözel alanlarda başarılı olan öğrencilerin değil, müzik, spor, dans, iletişim, doğa ve resim alanlarında da başarılı olan öğrencilerin de zeki olduğu savunulmaktadır. Bu da ancak eğitimcilere yeni bakış açıları kazandıran ve her insanın farklı olduğunu vurgulayan Çoklu Zekâ Kuramının hayata geçirilmesiyle mümkün olabilir.

Demirel (2008) Çalışmasını, ilköğretim öğrencilerine Hayat Bilgisi dersi “Çevremizdeki Canlılar” ünitesini öğretmen sürecinde, Çoklu Zekâ Kuramı' ile disiplinler arası yaklaşımı temel alan uygulamaya ilişkin öğrenci- öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla yapmıştır. Bu çalışmada nitel veriler uygulama sürecine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinden ve öğretmen ve öğrenci günlüklerinden elde edilmiştir. Standartlaştırılmış açık uçlu sorulardan oluşan “Öğretmen-Öğrenci Görüşme Formu” kullanılarak öğretmen ve öğrencilerle bireysel görüşmeler yapılmıştır. Öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşme ve günlüklerden elde edilen veriler betimsel olarak değerlendirilmiştir. Analiz sonucunda bu veriler beş başlık altında değerlendirilmiştir: Uygulanan etkinliklerin öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimine, öğrenme sürecine katkısı ve öğretmenlerin değişen rolü. Uygulamaların öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimine olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir. Uygulamanın, öğrencilerin öğrenme sürecinde aktif rol almalarını sağladığı ve öğretmenlerin rolünde olumlu değişiklikler getirdiği söylenmektedir.

Gürel (2013) çalışmasında, Zekâ kavramının analiz edilmesi ardından, zekânın temel yapısı mercek altına alınmış ve zekâ kuramlarının tarihsel gelişimi ve tekil zekâ kuramından çoklu zekâ kuramına dönüşmesi bağlamında incelenmektedir. Çalışma, çoklu zekâ çeşitlerinin örneklendirilerek açıklanması ve çoklu zekâ ilkelerinin konu edilmesi ile son bulmaktadır.

Ozan (2020) Bu makalede Çoklu Zekâ Kuramı anlatılmış ve bu zekâ kuramının eğitime yansımalarına yer verilmiştir. Bu kurama göre fertler, sadece nicel ve nitel becerilere değil, uzamsal, müzikal, bedensel, sosyal, öze dönük ve doğa ile ilgili belirgin becerilere de sahiptir. Bu nedenle eğitimde de sadece dil ve mantık-matematik zekâları olmayıp, diğer tüm zekâ türleri dikkate alınmalıdır.

Tuncer (2011) e göre çoklu zekâ kuramına göre zekâ bir dizi kümedir. Herkes insan zamanı Eğitim Çoklu zekâ kuramından görüldüğü gibi ÖSYM 1 rota tipi v Tür. Ancak bireysel zekâ türleri farklı gelişmiştir. Bu teori, geleneksel öğrenme ve öğretme yaklaşımlarını dönüştürmüştür. Çoklu zekâ kuramı, öğrencilerin öğretmenlerinin yardımıyla kendi zekalarını geliştirmelerine olanak tanımaktadır. Bu çalışmanın amacı dönem başı ve dönem sonudur. Öğrencilerin zekasındaki değişiklikleri incelemektir. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin 12 farklı okulu 723 üniversite öğrencisi üzerinde yapılan bu çalışmada Çoklu Zekâ Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularından biri de zekâ türünde cinsiyete göre farklılık olmamasıdır. Diğer Sonuç olarak, temel eğitimden sonra müzik zekasına sahip kişilerin sayısı artmasıdır.

Bakçı (2022) çalışmasında amaç olarak, çoklu zekâ kuramına ilişkin içerik analizini ortaya koymuştur. 2010-2020 yılları arasında Türkiye'de fen eğitimi çalışmaları. 10 yüksek lisans, 1 doktora olmak üzere toplam 42 çalışma Tez ve 31 araştırma makalesi çalışma için incelenmiştir. Araştırma, anket yönteminin nicel olduğunu ortaya koydu. Araştırmalar incelenen çalışmalarda sıklıkla kullanılmıştır. İlgili araştırmaların analizi de göstermiştir ki, lise öğrenciler en çok tercih edilen örneklem seçimi olmuştur. Verilerin analizi, araştırmaların çoğunun temel aldığı ortaya koydu. Çoklu zekâ kuramının deneysel etkinlikleri, çoklu zekâ temelli etkinliklerin akademik başarı, kalıcılık, motivasyon, bilime karşı tutum ve algının katılımcı öğrencilerin zekasının geliştirilmesinde etkilidir.

Zekâ ve Bilişsel Stil İlişkisi

Gardner, sekiz zekâ türünden bahsetmekte ve bu zekâları tanımlarken zekanın gözlemlenebilir ve ölçülebilir özelliklerini öne çıkarmaktadır. Öte yandan Morgan (1996), Gardner'ın öne sürdüğü zekâ türlerinin farklı yapılar oluşturmaktan ziyade zekâyı karakterize ettiğini ve çoklu zekâ kuramının tanımladığı zekâ performansının aslında bilişsel bir stil, tarz olduğunu iddia etmektedir. Gardner'ın mantıksal/matematikselsel ve sözel/dilsel zekâsı, yetkinliği ve duyarlılığı müzikal ve kinestetik zekâ,

yetenek ve beceri; görsel/uzaysal zekâ ve sosyal zekâ, yetenek; içe dönük zeka, kişinin duygularını anlama yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Eğitim deneyiminin öğrenciler için en büyük fırsat olduğu da söylenmektedir. Öğrencilere çeşitli öğrenme deneyimleri sağlamanın, yeteneklerini en üst düzeye çıkarmalarına yardımcı olmaktadır. Zekâ türlerinin bu şekilde tanımlanması, okul yöneticilerinin çocukların sınavlarda gösteremedikleri becerileri belirlemeleri açısından oldukça önemlidir (Morgan, 1996). Bir sınıfta yüksek ya da düşük seviyeli öğrenciler varsa, öğretmenler bu öğrencilere bireyselleştirilmiş programlarda çeşitli eğitim fırsatları sunduğunda, onların gizli güçleri ortaya çıkarmaktadır. Psikoloji tarihi, birçok rakip zekâ teorisine sahiptir. Zekanın kavramsal tanımlarında, çeşitli teorilere rağmen, bireylerin kendi çevrelerine uyum sağlama ve yeniden düzenleme yaparken genel olarak öğrenme ve problem çözme kapasitelerine sahip oldukları fikri önem taşımaktadır.

Mantıksal ve rasyonel problemleri çözmek için becerilere ve süreçlere odaklanan teoriler ve mevcut yaklaşımlar, çoklu zekâ yaklaşımlarının artan önemini göstermektedir. Kùltürler arası araştırma, insan hayatında yaşanan gelişim çeşitlilik ve karmaşıklıklar ancak farklılıkları dikkate alan teorik bir yaklaşımla açıklanabilecektir. Gelişim, öğrenme ve zekâ, öz-farkındalık, öz-farkındalık, hedef belirleme yeteneği, gelişimi izleme yeteneği ve duygusal ve motivasyon durumlarını algılama yeteneği üzerine yapılan son araştırmalar, özelleştirme için işlevsellik önemli kabul edilmektedir. Gardner'ın yansıtıcı zekâsı, Stenberg'in üçlü zekâ kuramı ve Goleman'ın duygusal zekâsı, klasik zekâ yaklaşımına başka bir boyut katarak zekanın içsel gerçekliğine dikkat çekmiştir (Shephard, Fasko ve Osborne, 1999). Bu nedenle zekanın özünde olması gereken duygusal boyut dikkate alındığında, rasyonel bir insanın iç gözlem yapabilmesi ve çevreye uyum sağlayabilmesi, kendi zayıf ve güçlü yanlarını, duygu ve düşüncelerini fark edebilmesi de önemlidir. Öğrencilerin kendilerini öğrenmelerini sağlamak için, öğretmenler öğrencilerin nasıl öğrendiği ve onlara nasıl öğretilmesi gerektiği konusunda çaba göstermelidir. Wilson (2002), öğretmenlerin sınıfta çoklu zekâ öğretmeyi tercih etmelerinin birkaç nedeni olduğunu öne sürmektedir. Bu nedenler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

- Çoklu akıllı uygulamalar, öğretmenlere daha kişiselleştirilmiş ve çeşitli bir öğretim deneyimi sunmaktadır.
- Öğrencilere sekiz zekâyı bilişsel düzeyler, üstbilişsel anlayış ve çeşitli öğrenme teknikleriyle çeşitli ders çalışma fırsatları sağlamaktadır.
- Öğretmenlerin fertler, kişilerarası ve kültürel düzeyde açıklama yapmasını sağlamaktadır.
- Öğrencilerin doğal yetenekleri ile içsel motivasyonlarını harekete geçirerek öz motivasyonlarını sağlamaktadır.
- Öğretmenlere, öğrencilerin doğal yeteneklerini değerlendirmede sezgi ve öngörü kullanarak öğretimi bireyselleştirme kolaylığı ve deneyimi sağlamaktadır.
- Öğretmenlere ve ebeveynlere, her çocuğun bir veya daha fazla yeteneğe sahip olabileceği eşitlikçi bir bakış açısı sağlamaktadır (Wilson, 2002).

TARTIŞMA VE SONUÇ

Gardner, öğrenmenin ölçülebilir olandan daha fazla olabileceğini gösterenlerden biridir. Okullarda programlar geliştirmeli ve çocukların zihinsel yeteneklerini geliştirmek için yeni eğitim öğretim yöntemleri uygulamamız gerekmektedir. Bireysel öğrenme ve düşünme, fiziksel ve sosyal bağlamlara gömülü olduğundan, öğrenciler, otantik çevrede kendi anlayışlarını inşa eden aktif öğreniciler olarak görülmelidir. Eğitimcilerin, öğretmenin ezberden daha fazla yolu olduğunu fark etmeleri gerekmektedir. Anlamayı öğretir, karar vermeyi öğretir, problem çözmeyi öğretir, parçayı bütüne bağlar, kavramdan kavrama öğretir, kısacası öğrenmeyi öğretmektedir. Tüm bu süreçler

eleştirel düşünmeyi gerektirir. Tüm bu süreçler öğrenciler tarafından geliştirilebilir ve geliştirilebilir. Öğrenciler, anlamlandırmak için çeşitli kaynaklardan bilgi toplamayı ve işlemeyi öğrenmelidir. Geçmişten farklı olarak, içinde yaşadığımız teknolojik çağda bilgi, öğretmen sınıfları ve ders kitaplarının ötesinde çeşitli kaynaklardan gelmektedir. Bu kaynaklardan sadece ikisi öğretmenler ve kitaplardır. Televizyon, ağlar, CD'ler ve diğer araçlar öğrencileri seçici bilgi toplayıcıları haline getirir. Rasyonel seçimler yapmak için farklı kaynaklardan gelen bilgileri doğru bir şekilde akıl yürütmeyi, sınıflandırmayı ve bütünleştirmeyi öğrenen insanlar, birden çok kaynaktan gelen bilgileri kullanmaya ve anlamlandırmaya daha hazırdır.

Hafızadan öğrenme yöntemlerini kullanan eğitim kurumlarının yaygın olduğu Japonya'da öğrencilerin becerileri ve alan bilgileri değerlendirilmektedir. Öğrencilerin materyali ne kadar iyi anladıklarını veya bilgilerini nasıl uygulayabileceklerini değerlendirmez. Sonuç, titiz bir müfredata bağlı kalan ve esnekliği, yaratıcılığı veya öğrenci ihtiyaçlarını umursamayan bir programdır. Howard Garder'ın (1983) çoklu zekâ kuramı kullanılarak eğitim sürecinde öğrencilerin öğrenme ve kavrama biçimlerinin zekâ özellikleriyle örtüşmediğini açıkça görebiliriz. Öğrenciler, ileri düzeyde matematik/mantık ve dil zekasına sahip öğretmenler tarafından eğitilirler. Bir öğrencinin zekâsı bu özelliklerden birine karşılık geliyorsa, verilen dersi anlama olasılığı daha yüksektir. Zekâyı ölçen bu standartlaştırılmış testte öğrenciler daha başarılı ve daha başarılı. Gardner'ın gösterdiği diğer zekâ özellikleri- görsel, fiziksel, müzikal, sosyal, içe dönük, doğal vb.- daha güçlü olsaydı ya okul ortamında başarısız olurlardı ya da sözel/sözel, mantıksal, matematiksel/matematiksel yaşlılarından daha iyi değillerdi. Bireylerin çevrelerine uyum sağlamak ve gelişmek için kendi zekâ özelliklerini tanıyabilmeleri çok önemlidir. Bu nedenle okullar, öğrencilerin entelektüel yeteneklerini test etmelerine olanak tanıyan çeşitli eğitim programları geliştirmeli ve öğrencileri aktif olarak dahil eden öğretim yöntemlerini benimsemelidir.

Kaynakça

- Bakçı, S. (2022). Çoklu Zeka Kuramı ile İlgili Türkiye’de Yapılan Fen Eğitime Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Araştırma: Bir Meta-Sentezi Çalışması. *AJER - Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi* 2022, 7(1), 24-43.
- Bellanca, J. (1997). *Active Learning Handbook for Multiple Intelligence Classrooms*. USA: IRI/Skylight Training and Publishing Inc., 1-465. .
- Bumen, N. T. (2004). *Okullarda Çoklu Zeka Kuramı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık s.1-172 .
- Demirel , Ö. (2008). Çoklu Zekâ Kuramı ile Disiplinlerarası Yaklaşımı Temel Alan Uygulamalara İlişkin Öğretmen-Öğrenci Görüşleri,. *Eğitim ve Bilim Dergisi* , 1.
- Faust, J. a. (2003). *Active Learning*. Center for Enhancement of Teaching and Learning: California State University, Fresno home page: <http://www.csufresno.edu/cetl/Events/Events%2002-03/active.html>,.
- Gardner, H. (1983). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligence*. New York: Basic Books.
- Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligence: The Theory in Practice*. New York: Basic Books. .
- Gardner, H. (1994). “Intelligences in Theory and Practice: A Response to Elliot W. Eisner, Robert J. Sternberg, and Henry K. Levin”. *Teachers College Record*, Summer94”, V.95:4, 576-584. .
- Gürel, E. (2013). Çoklu zekâ kuramı: Tekli zekâ anlayışından çoklu zekâ yaklaşımına. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1.
- Herron, J. a. (1999). “Improving Chemistry Learning”. *Journal of Chemical Education*. V.99:76, 1353-1361. 1355.
- Kyriacou, C. (1992). “Active Learning in Secondary School Mathematics.” *Mathematics in School*, 20(3), pp. 44-46. 44.
- Meriam, S. a. (1999). *Learning in Adulthood: A Comprehensive Guide*. Sanfransisco: Jossey-Bass. .
- Morgan, H. (1996). “An Analysis of Gardener's Theory of Multiple Intelligence”, *Roeper Review*, Jun96, V.18:4, 263-270.
- Ozan, C. (2020). Çoklu Zekâ Kuramı ve Eğitime Yansımaları Eğitimde Güncel Yaklaşımlar (2020),10.14527/9786257880626.08. 1.
- Panitz, T. (1996). A Definition of Collaborative vs Cooperative Learning <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE/jte-v7n1/gokhale.jte-v7n1.html> İndirilme tarihi 07/07/2004 .

- Reeves, T. C. (1997). "Effective Dimensions of Interactive Learning on the World Wide Web". In B. H. Khan (Ed.), *Web-Based Instruction*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications, 59-66. .
- Shepard, R., Fasko, J. D., & Osborne, F. H. (1999). "Intrapersonal Intelligence: Affective Factors in Thinking". *Education*, Summer99, V.119:4, 633-643.
- Sivrikaya, A. H. (2018). Eğitimde Çoklu Zeka Kuramı / Multiple Intelligence Theory at Education Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (2018). 1.
- Talu, N. (1999). "Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitime Yansımaları". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi . *Dergisi*, 15:164, 172. .
- Tuncer, M. (2011). ÖSYM tarafından yükseköğretim programına yapılan yerleştirmelerin çoklu zekâ kuramı perspektifinden değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 1.
- Wilson, L. O. (2002). What's the Big Attraction? Why Teachers are Drawn to Using Multiple Intelligence .